

Η ΔΕΠΥ ΣΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΗ ΖΩΗ

ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ

Δρ Μαριάννα Σκουντή

Η ΔΕΠΥ στην ενήλικη ζωή

- Η ΔΕΠΥ αποτελεί την πιο συχνή αναπτυξιακή- συμπεριφορική διαταραχή της παιδικής ηλικίας
- Είναι ελάχιστα μελετημένη στην Ελλάδα, κυρίως σε παιδικό πληθυσμό

Η ΔΕΠΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κοινό εύρημα των μελετών αυτών, είναι ότι ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών με ΔΕΠΥ, στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν λαμβάνει ποτέ τη διάγνωση και ευλόγως τη βοήθεια που πραγματικά χρειάζεται

Και για τη ΔΕΠΥ στην ενήλικη ζωή::

- Η εξέλιξη καθώς και η ύπαρξη της στην ενήλικη ζωή δεν έχουν τύχει ευρείας διερεύνησης
- Διαχρονικές επιστημονικές μελέτες στην Ελλάδα είναι ανύπαρκτες σε αριθμό!

Η ΔΕΠΥ στην ενήλικη ζωή

- Μέχρι και τη δεκαετία του 1990 η ΔΕΠΥ θεωρούνταν ως μια αμιγώς παιδική διαταραχή
- Διαχρονικές και επιδημιολογικές μελέτες αποδεικνύουν την ύπαρξη της και στην ενήλικη ζωή

Η ΔΕΠΥ στην ενήλικη ζωή

- Ο επιπολασμός της διαταραχής στην παιδική ηλικία κυμαίνεται από 5-10%
- Στην ενήλικη ζωή ο επιπολασμός υπολογίζεται στο 5%

Η ΔΕΠΥ στην ενήλικη ζωή

- Υπολογίζεται ότι περίπου ένα 15% των παιδιών με διάγνωση ΔΕΠΥ σταματούν να πληρούν τα διαγνωστικά κριτήρια της διαταραχής στην ενήλικη ζωή
- Το 1/3 των παιδιών με ΔΕΠΥ συνεχίζουν να πληρούν και στην ενήλικη ζωή αμιγώς τα διαγνωστικά κριτήρια της παιδικής ηλικίας

Που οφείλεται η μείωση του επιπολασμού της ΔΕΠΥ;

- ◉ Στα διαγνωστικά κριτήρια
- ◉ Στην ύπαρξη συννοσηρότητας
- ◉ Μεθοδολογικά προβλήματα (πληθυσμοί έρευνας, πηγή πληροφόρησης, υπολογισμός κλινικής έκπτωσης,...)

Διαγνωστικά κριτήρια ΔΕΠΥ

- ⦿ Διάσπαση Προσοχής
- ⦿ Υπερκινητικότητα
- ⦿ Παρορμητικότητα
- ⦿ **Τα διαγνωστικά κριτήρια για τη ΔΕΠΥ στην ενήλικη ζωή δεν διαφοροποιούνται από αυτά της παιδικής ηλικίας**

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΕΠΥ

Συμπτώματα διάσπασης προσοχής

1. Συχνά αποτυγχάνει να συγκεντρώσει την προσοχή σε λεπτομέρειες ή κάνει λάθη απροσεξίας σε εργασίες ή σε άλλες δραστηριότητες
2. Συχνά δυσκολεύεται να διατηρήσει την προσοχή σε έργα ή δραστηριότητες παιχνιδιού-ελεύθερου χρόνου
3. Συχνά φαίνεται ότι δεν ακούει όταν του απευθύνεται ο λόγος
4. Συχνά δεν ακολουθεί μέχρι τέλους οδηγίες και αποτυγχάνει να διεκπεραιώσει σχολικές εργασίες ή άλλα καθήκοντα που του ανατίθενται στην τάξη ή στο σπίτι (χωρίς αυτό να οφείλεται σε εναντιωτική συμπεριφορά ή σε αποτυχία κατανόησης των οδηγιών)

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΕΠΥ

Συμπτώματα διάσπασης προσοχής

5. Συχνά δυσκολεύεται να οργανώσει δουλείες και δραστηριότητες
6. Συχνά αποφεύγει, αποστρέφεται ή δείχνει απροθυμία να εμπλακεί σε έργα που απαιτούν σταθερή και διαρκή πνευματική προσπάθεια
7. Συχνά χάνει αντικείμενα απαραίτητα για εργασίες ή δραστηριότητες
8. Συχνά διασπάται πολύ εύκολα από εξωτερικά ερεθίσματα
9. Συχνά ξεχνά καθημερινές δραστηριότητες

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΕΠΥ

Συμπτώματα υπερκινητικότητας

1. Συχνά κινεί νευρικά τα χέρια και τα πόδια ή στριφογυρίζει στη θέση του
2. Συχνά σηκώνεται από τη θέση του μέσα στην τάξη ή σε άλλες περιστάσεις, στις οποίες επιβάλλεται να παραμείνει καθισμένο
3. Συχνά τρέχει ή σκαρφαλώνει με τρόπο που δεν ταιριάζει σε χώρους ή περιστάσεις
4. Συχνά δυσκολεύεται να παίξει ή να συμμετέχει ήσυχα σε δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο του
5. Συχνά βρίσκεται σε διαρκή κίνηση και ενεργεί σαν «κινούμενη μηχανή»
6. Συχνά μιλά πολύ και ακατάπαυτα

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΕΠΥ

Συμπτώματα παρορμητικότητας

- Συχνά απαντά απερίσκεπτα πριν ολοκληρωθεί η ερώτηση
- Συχνά δυσκολεύεται να περιμένει τη σειρά του/της
- Συχνά διακόπτει ή παρεμβαίνει σε συζητήσεις-δράσεις άλλων

Διαγνωστικά κριτήρια ΔΕΠΥ DSM-IV

- Για να τεθεί η διάγνωση θα πρέπει να είναι παρόντα για τουλάχιστον 6 μήνες:
- 6 έως 9 συμπτώματα υπερκινητικότητας - παρορμητικότητας
ή
- 6 έως 9 συμπτώματα διάσπασης προσοχής
ή
- 6 έως 9 συμπτώματα και από τις τρεις κατηγορίες

Διαγνωστικά κριτήρια ΔΕΠΥ DSM-IV

Στη διάγνωση, ανάλογα με τον αριθμό των συμπτωμάτων, έχουμε τρεις τύπους ΔΕΠΥ:

- ΔΕΠΥ, Συνδυασμένος τύπος
- ΔΕΠΥ με προεξέχοντα τον Απρόσεκτο Τύπο
- ΔΕΠΥ με προεξέχοντα τον Υπερκινητικό-Παρορμητικό τύπο

Διαγνωστικά κριτήρια ΔΕΠΥ

Τα συμπτώματα πρέπει να είναι παρόντα πριν την ηλικία των 7 και να προκαλούν:

έκπτωση της λειτουργικότητας στο σχολείο, στο σπίτι, εργασία

Κλινικά σημαντική έκπτωση στην κοινωνική και σχολική λειτουργικότητα

Διαγνωστικά κριτήρια ΔΕΠΥ DSM-IV

- ⊙ Τα συμπτώματα δεν πρέπει εμφανίζονται στη διάρκεια της πορείας μιας διάχυτης αναπτυξιακής διαταραχής και δεν εξηγούνται καλύτερα από άλλη ψυχική διαταραχή

Ποια συμπτώματα εμμένουν στην ενήλικη ζωή;

- η διάσπαση της προσοχής
- η παρορμητικότητα στις αντιδράσεις
- η υπερκινητικότητα μεταλλάσσεται συνήθως σε ένα αίσθημα μόνιμης ανησυχίας
- Εμμένει και διευρύνεται σε πολλούς τομείς η έκπτωση της λειτουργικότητας

Προτεινόμενα συμπτώματα ΔΕΠΥ ενήλικης ζωής

- συχνά διασπάται από εξωτερικά ερεθίσματα και ακατάλληλες για την κατάσταση σκέψεις
- συχνά παίρνει αποφάσεις παρορμητικά
- δυσκολεύεται να σταματήσει δραστηριότητες, ενέργειες, συμπεριφορές ενώ γνωρίζει ότι αυτό επιβάλλεται
- συχνά αναλαμβάνει αρμοδιότητες και ξεκινάει εργασίες χωρίς να έχει διαβάσει ή κατανοήσει ή ακούσει τις οδηγίες προσεκτικά
- δυσκολεύεται να κρατήσει υποσχέσεις και δεσμεύσεις που έχει δώσει σε άλλους

Προτεινόμενα συμπτώματα ΔΕΠΥ ενήλικης ζωής

- ⦿ δυσκολεύεται στην εκτέλεση καθηκόντων, εργασιών που απαιτούν μια σειρά και συγκεκριμένη ακολουθία
- ⦿ οδηγεί τις περισσότερες φορές ριψοκίνδυνα (αφορά όσους οδηγούν)
- ⦿ δυσκολεύεται να διασκεδάζει σε ήρεμους τόνους
- ⦿ δυσκολεύεται να εστιάσει την προσοχή του/της σ' ένα έργο ή μια δραστηριότητα (μέχρι τέλους)
- ⦿ δυσκολεύεται να οργανώσει εργασίες και δραστηριότητες

Προτεινόμενα συμπτώματα ΔΕΠΥ ενήλικης ζωής

- τα συμπτώματα θα πρέπει να είναι παρόντα πριν την ηλικία των 16, προκαλώντας έκπτωση της λειτουργικότητας του ατόμου σε τουλάχιστον δυο πλαίσια και
- σημαντική κλινική έκπτωση στην κοινωνική, ακαδημαϊκή, επαγγελματική και γενικότερη προσαρμοστική του λειτουργικότητα (οικογενειακή- συντροφική ζωή, οικονομική διαχείριση, οδήγηση, ανατροφή παιδιών, κοινωνικές υποχρεώσεις)

Συννοσηρότητα της ΔΕΠΥ

Η ΔΕΠΥ παρουσιάζει μεγάλα ποσοστά συννοσηρότητας με άλλες διαταραχές:

- Εναντιωτική-προκλητική διαταραχή
- Διαταραχή διαγωγής
- Αγχώδεις διαταραχές
- Διαταραχές της διάθεσης
- Αντικοινωνική διαταραχή της προσωπικότητας

Προγνωστικοί δείκτες

- Η σοβαρότητα και ο τύπος των συμπτωμάτων
- ο βαθμός της κλινικής έκπτωσης της λειτουργικότητας σε προγενέστερα αναπτυξιακά στάδια
- το υποστηρικτικό πλαίσιο
- η ύπαρξη συννοσηρότητας

Προγνωστικοί δείκτες

Η πρώιμη έναρξη της Διαταραχής της Διαγωγής
+
Ο βαθμός της επιθετικότητας στην παιδική ηλικία
=

Ισχυροί προγνωστικοί δείκτες για την
ανάμειξη των παιδιών με ΔΕΠΥ σε
παράνομες ή εγκληματικές ενέργειες κατά
την εφηβεία και την ενήλικη ζωή

ΕΚΠΤΩΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Οι κλινικές εικόνες, όπως και οι άνθρωποι είναι διαφορετικές. Δεν είναι απαραίτητο λοιπόν ότι κάθε ενήλικος με ΔΕΠΥ παρουσιάζει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που θα αναλυθούν παρακάτω.

Παρακάτω παρουσιάζονται συνολικά τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων με ΔΕΠΥ, όπως αυτά καταγράφονται στις επιστημονικές μελέτες και αφορούν τόσο τους τύπους ΔΕΠΥ όπου εμμένει η παρορμητικότητα όσο και η διάσπαση της προσοχής, αλλά και τα χαρακτηριστικά όπου υπάρχει συννοσηρότητα.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

- ⦿ αντιμετωπίζουν πολλά μαθησιακά προβλήματα
- ⦿ εμφανίζουν κακές σχολικές επιδόσεις
- ⦿ ένα μεγάλο ποσοστό επαναλαμβάνει κάποιες τάξεις στο γυμνάσιο ή λύκειο, ενώ συχνές είναι οι αποβολές και οι αδικαιολόγητες απουσίες
- ⦿ κάποιοι-ες εγκαταλείπουν το σχολείο
- ⦿ παρουσιάζουν κακές επιδόσεις και στα ΑΕΙ-ΤΕΙ (χρόνιοι φοιτητές)
- ⦿ έχουν περιορισμένο ορίζοντα ενδιαφερόντων και στόχων

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

- ⦿ ασταθής επαγγελματική απασχόληση
- ⦿ βαριούνται εύκολα όταν καταπιάνονται με ένα μόνο τομέα
- ⦿ δεν είναι οργανωτικοί-ες
- ⦿ είναι αναβλητικοί-ες μέχρι να πιεστούν από προθεσμίες
- ⦿ δυσκολεύονται να δουλέψουν σε μικρούς χώρους
- ⦿ παίρνουν μεγαλύτερα ρίσκα απ' όσα μπορούν
- ⦿ λαμβάνουν αποφάσεις παρορμητικά

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

- ⦿ παρουσιάζουν προβλήματα στις συνεργασίες τους (έντονα ξεσπάσματα θυμού,...)
- ⦿ δέχονται συνεχείς επιπλήξεις από ανώτερους τους
- ⦿ απολύονται συχνά από τους εργοδότες τους
- ⦿ έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση
- ⦿ δεν αναλαμβάνουν συχνά πρωτοβουλίες και είναι αναποφάσιστοι (χαρακτηριστικό κυρίως όπου εμμένει η διάσπαση προσοχής)

ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ

(Η παραπάνω κλινική εικόνα συνήθως ανταποκρίνεται σε ενήλικες με ΔΕΠΥ και εναντιωτική προκλητική διαταραχή ή διαταραχή διαγωγής και αντικοινωνική διαταραχή της προσωπικότητας)

- ⦿ καπνίζουν περισσότερο
- ⦿ εμφανίζουν χρόνιες μορφές αντικοινωνικής συμπεριφοράς
- ⦿ κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών
- ⦿ κατάχρηση αλκοόλ
- ⦿ ένα μεγάλο ποσοστό επιδίδεται σε ληστείες και παράνομες ενέργειες, χωρίς όμως θύματα
- ⦿ εμπλέκονται σε καβγάδες (σωματική κυρίως πάλη)
- ⦿ έχουν ιστορικό συλλήψεων και φυλάκισης

ΙΑΤΡΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

- επιλέγουν ένα λιγότερο υγιεινό τρόπο ζωής (διατροφικά- φυσική κατάσταση), το οποίο τους κατατάσσει στην ομάδα υψηλού κινδύνου για την εμφάνιση πολλών ιατρικών προβλημάτων

ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

- ⦿ Δυσκολεύονται να αποταμιεύσουν χρήματα
- ⦿ Επιδίδονται σε παρορμητικές αγορές
- ⦿ Είναι ασυνεπείς στην πληρωμή δανείων, καρτών, ενοικίων

ΟΔΗΓΗΣΗ

- ◉ Ιστορικό ανάκλησης άδειας οδήγησης για μεγάλο χρονικό διάστημα
- ◉ Οδηγούν συχνά χωρίς δίπλωμα
- ◉ Ιστορικό τρακαρισμάτων με δική τους υπαιτιότητα
- ◉ Απερίσκεπτη και ριψοκίνδυνη οδήγηση
- ◉ Κλήσεις για παραβιάσεις του Κ.Ο.Κ.
(ορίων ταχύτητας, ζώνης, κράνους, αλκοόλ,...)

ΕΡΩΤΙΚΗ ΖΩΗ- ΓΑΜΟΣ- ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

- ⦿ ξεκινούν νωρίς τη σεξουαλική τους καριέρα
- ⦿ εναλλαγή πολλών ερωτικών συντρόφων
- ⦿ επιφανειακές και περιστασιακές σχέσεις
- ⦿ έχουν στο ιστορικό τους ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες (ή πρόκληση αυτών εφόσον πρόκειται για άντρες)
- ⦿ συχνά γίνονται γονείς στα 21 έως 27 τους έτη
- ⦿ ο κίνδυνος για την μετάδοση αφροδισίων νοσημάτων μέχρι την ηλικία των 21 είναι ιδιαίτερα υψηλός

ΕΡΩΤΙΚΗ ΖΩΗ- ΓΑΜΟΣ- ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

- ◉ στα ποσοστά γάμου και διαζυγίου δεν διαφέρουν από τους μη έχοντες ΔΕΠΥ
- ◉ βιώνουν έντονο άγχος ως προς την ανατροφή των παιδιών και την ανταπόκριση τους στα γονικά και οικογενειακά καθήκοντα
- ◉ το μεγαλύτερο ποσοστό των συζύγων των ενηλίκων με ΔΕΠΥ δηλώνουν απογοητευμένοι και μη ικανοποιημένοι από το γάμο τους

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Η ΔΕΠΥ στην ενήλικη ζωή αποτελεί μια πραγματικότητα
- Η ελληνική πραγματικότητα εθελοτυφλεί μπροστά σε ένα πρόβλημα υπαρκτό, το οποίο έχει τεράστιες κλινικές και κοινωνικές προεκτάσεις

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δεδομένων των:

- ⊙ δευτερογενών χαρακτηριστικών της διαταραχής,
- ⊙ των μεγάλων ποσοστών συννοσηρότητας
- ⊙ του μεγάλου κόστους στη λειτουργικότητα των ατόμων

Η διάγνωση της δεν πρέπει να διαφεύγει, σε οποιαδήποτε ηλικία!!!!

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Είναι απαραίτητος ο συντονισμός και η ουσιαστική επιμόρφωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων και φυσικών προσώπων, με στόχο την έγκαιρη διάγνωση και υποστήριξη τόσων των ίδιων των ατόμων με ΔΕΠΥ όσο και των οικογενειών τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Η διάγνωση της ΔΕΠΥ, σε όποια ηλικία και αν δοθεί, ακολουθούμενη από σωστό υποστηρικτικό - θεραπευτικό πλαίσιο έχει θετική προγνωστική αξία και μπορεί να αλλάξει τους υπερκινητικούς ορίζοντες των ατόμων, καθιστώντας τους λιγότερο διασπαστικούς και περισσότερο αισιόδοξους